

Arbeidsgruppa og styret i Tokke-Vinje vassområde
v/Faun Naturforvaltning AS
Fyresdal Næringshage
3870 Fyresdal

Vår dato: 07.09.2015

Vår ref.: NVE 200703195-75 kv/jaso

Arkiv: 315

Deres dato: 3.12.2013

Deres ref.: Helge Kiland

Saksbehandlere:

Ola Hermansen/Jan Sørensen

Tokke-Vinjevassdraget – spørsmål om tolkning av pkt. 3 i manøvreringsreglementet

Vi viser til brev fra Faun Naturforvaltning AS datert 3.12.2013 på vegne av Arbeidsgruppa og styret i Tokke-Vinje vassområde. NVE bes om å vurdere pkt. 3 i manøvreringsreglementet inntatt i St.prp. 32 (1956), utkast til manøvreringsreglement for statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget, fastsatt ved kgl.res. av 4.7.1958. Dette gjelder spesielt kravet i pkt. 3 om lavvassføring.

Pkt. 3 i manøvreringsreglementet i konsesjonen fra 1958 har følgende ordlyd:

«Det skal ved manøvreringen has for øye at flommene i vassdragene nedenfor magasinene så vidt mulig ikke økes. Heller ikke må lavvassføringen forminskes til skade for andre interesser. Totak skal i alle år være fylt til ca. kote 686 pr. 1. juli. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker i vassdraget.»

Brevet er vedlagt en juridisk vurdering fra Statkrafts advokat Margrethe Toven, samt svar på denne fra Bandak fiskelag og Tokke JFF v/Bjørn Olav Haukeliseter, hvor det blir stilt spørsmål om legaliteten ved at de aktuelle delene av vassdraget har vært uten minstevannføring.

I forbindelse med samme sak er det også vist til innholdet i et brev som NVE sendte til Olje- og energidepartementet (OED) den 2.5.1980 vedrørende fastsettelse og fordeling av reguleringsutgiftene.

NVEs vurdering

Begrepet «lavvassføring» er lite brukt i lover og forskrifter, men må som oftest forstås som et uttrykk for alminnelig lavvannføring. Mens begrepet «alminnelig lavvannføring» er en teoretisk beregning av naturtilstand, er begrepet «minstevannføring» derimot et krav til vannslipping fastsatt av myndighetene ved uttak eller bortledning av vann som reduserer vannføringen i et vassdrag. Hvor mye vann som skal slippes som minstevannføring i ulike perioder av året bestemmes etter en konkret vurdering gjennom konsesjonsbehandlingen.

Etter NVEs oppfatning oppstiller ikke henvisningen til lavvassføring i pkt. 3 et minstekrav til slipp av vann på den strekningen av elva som er blitt tørrlagt etter oppdemming av Songa og Totak.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Hovedhensynet bak Tokke-Vinje-utbyggingen var å sikre strømforsyningen til Østlandet. I tiden før sentralnettet ble etablert, var det et stort behov for å skaffe strøm til landsdelen. Et av hovedformålene bak konsesjonsvilkårene var derfor å tilse at det til enhver tid ble produsert nok strøm i kraftverkene. At dette også var hovedhensynet når man utformet manøvreringsreglementet viser den siste setningen i punkt 3 om at «for øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i statens kraftverker i vassdraget».

Vilkåret må tolkes ut i fra den tiden det ble vedtatt, altså før 1960. På det tidspunktet var det ikke vanlig å sette vilkår av hensyn til miljø eller fiskebestander, det er først et stykke ut på 1960-tallet at en ser eksempler på at slike hensyn blir innarbeidet i konsesjonsvilkårene.

Det følger av det aktuelle vilkåret at lavvassføringen heller ikke må forminskes til skade for *andre interesser*. NVE er her langt på vei enig med Statkraft sin tolkning. Statkraft skriver at i denne sammenheng kan dette tolkes som «*rettigheter i vassdraget som eksisterte på konsesjonstidspunktet. Tokke-Vinje vassdraget er et gjennomregulert vassdrag og det er knyttet betydelige interesser til vannbruken videre nedover i vassdraget, som båtttrafikk, tømmerfløting (tidligere) og regulanter nedstrøms. På konsesjonstidspunktet var det viktig at disse interessene ikke måtte vike eller ble skadelidende som følge av reguleringen.*»

Ettersom reguleringen er fra før vannressursloven, foreligger det ingen plikt til å slippe minstevannføring eller krav om å sette grenser for vannuttak av hensyn til landskap, biologi mv., men manøvreringsreglementet inneholder heller ingen tydelig hjemmel for tørrlegging.

Det ble avholdt flere skjønnsforretninger i forbindelse med utbyggingen av Tokke-Vinje. I alle disse har grunneiere og andre berørte blitt tilkjent erstatning ut ifra at elvestrekningen skulle bli tørrlagt. NVE mener at dette kan være en indikasjon på at skjønnsretten har tolket manøvreringsreglementet slik at det ikke foreligger en plikt til å sikre en lavvannsføring eller slippe en bestemt minstevannføring.

Vedrørende innholdet i brevet fra NVE til OED i 1980

Brevet av 2.5.1980 er et forslag fra NVE til OED til fastsettelse og fordeling av reguleringsutgiftene mellom de vannfalls- og brukseiere som nytter driftsvannet som innvinnes ved reguleringen.

I forslaget til fordeling av reguleringsutgifter legger NVE til grunn de tall som fremkommer i det avholdte skjønn og utregninger utført av Ingeniørfirmaet A.B Berdal i 1966. Det er i oppsummeringen av disse at det på side 4 i brevet står følgende setning: «*Det er plikt til å slippe minstevassføring ca. 10 m³ /sek fra Tokkeåi til Bandak.*»

Dersom Statkraft skulle være underlagt en plikt til minstevannføring på 10 m³/s, måtte en slik plikt være pålagt gjennom et offentligrettslig vedtak fra vassdragsmyndighetene, noe som ikke ser ut til å være tilfelle. NVE har gjennomgått den vedlagte dokumentasjonen fra Faun og har ikke funnet noen andre steder hvor en slik plikt er omtalt.

NVE har derimot, i revisjonsdokumentet fra Statkraft, funnet følgende omtale av vannføringen i Tokkeåi under kapitlet om Konsesjonspålagte vannføringsmålinger i elver:

«Stasjon 16.117.0 Elvarheim måler regulert vannføring i Tokkeåi og ble igangsatt i 1968. Stasjonen er plassert i Dalen sentrum, ca. 800 meter oppstrøms for utløpet til Bandak (vedlegg 4, kartutsnitt I – ikke avmerket). Stasjonen måler vannføringen fra resttilsiget i Tokkeåi på strekningen mellom Leirli dam (bekkeinntak) til Elvarheim, samt uregulert tilsig fra sidevassdrag, hvor Dalaåi og Rukkeåi er de største, samt produksjonsvannføringen fra Lio kraftverk. Lio kraftverk har et høyt antall brukstimer i året, hvilket betyr at Tokkeåi stort sett har en vannføring som ligger over 10 m³/s.»

Dette betyr at pga. produksjonen fra Lio vil det foreligge en vannføring på minst 10 m³/s fra Tokkeåi til Bandak. Det kan derfor være en mulighet for at brevet fra NVE er litt upresist når det omtaler at det foreligger en plikt. Brevet er ment for å opplyse om hvordan vannføringen nedenfor Tokke-Vinje blir berørt av utbyggingen. Vannføringen fra Lio er således aktuell når denne vannføringen skal estimeres, men det er nok ikke korrekt å kalle det en plikt. Det er, så langt NVE kan se, ingen andre holdepunkter for denne plikten.

NVEs konklusjon

På grunnlag av ovenstående vurdering mener NVE at pkt. 3 i manøvreringsreglementet ikke kan tolkes slik at det foreligger et krav om å sikre en lavvannsføring eller slippe minstevannføring i vassdraget av hensyn til miljø, fisk eller andre allmenne interesser. Så lenge Statkraft har prioritert kraftproduksjon, og sluppet tilstrekkelig med vann til de andre interessene som ble oppfattet som viktige på det tidspunktet manøvreringsreglementet ble vedtatt, kan ikke NVE se at dette er et brudd på reglementet.

Når det gjelder reguleringen av Tokke-Vinjevassdraget fremover, og eventuelle krav til slipp av minstevannføring i fremtiden, så vil dette spørsmålet bli konkret vurdert i den pågående vilkårsrevisjonen.

Med hilsen

Carsten Stig Jensen
seksjonssjef

Jan Sørensen
sjefingeniør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Kopi: Tokke JFF v/Bjørn Olav Haukelidsæter, Statkraft Energi AS